

Cykl komórkowy

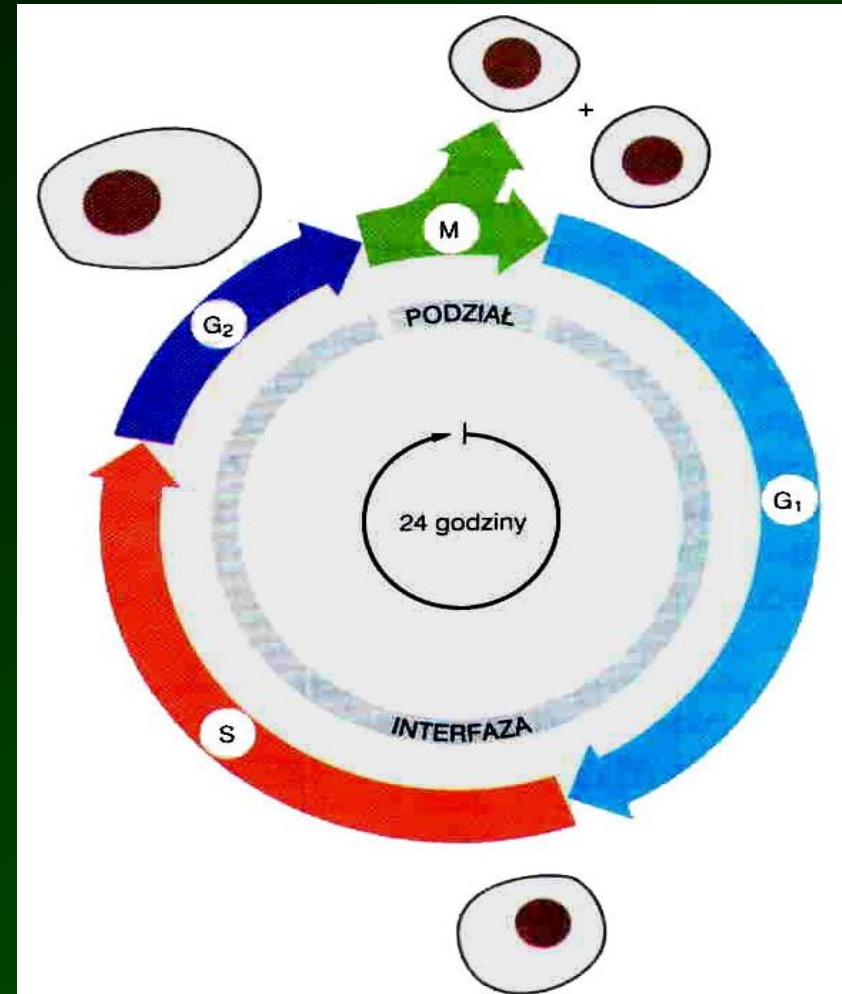
Rozmnażanie komórek

(powstanie 2 identycznych genetycznie komórek potomnych):

- podwojenie zawartości (**interfaza**)
  - G_1 , S, G_2
  - podział komórki (**faza M**)

Obejmuje:

- podwojenie zawartości komórki (skopiowanie DNA)
- rozdzielenie podwojonej zawartości
- kontrola powyższych procesów

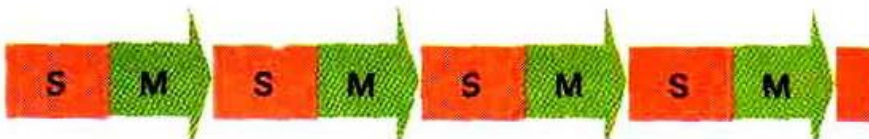
Cykl komórkowy

Typ komórki	Czas trwania cyklu komórkowego
Komórki drożdży	1,5 – 3 godz
Komórki zarodka żaby	30 min
Komórki nabłonka jelita ssaka	ok. 12 godz
Fibroblasty ssaków	11-24 godz
Hepatocyty ludzkie	ok. 1 rok

standard cell cycle

early embryonic cell cycle

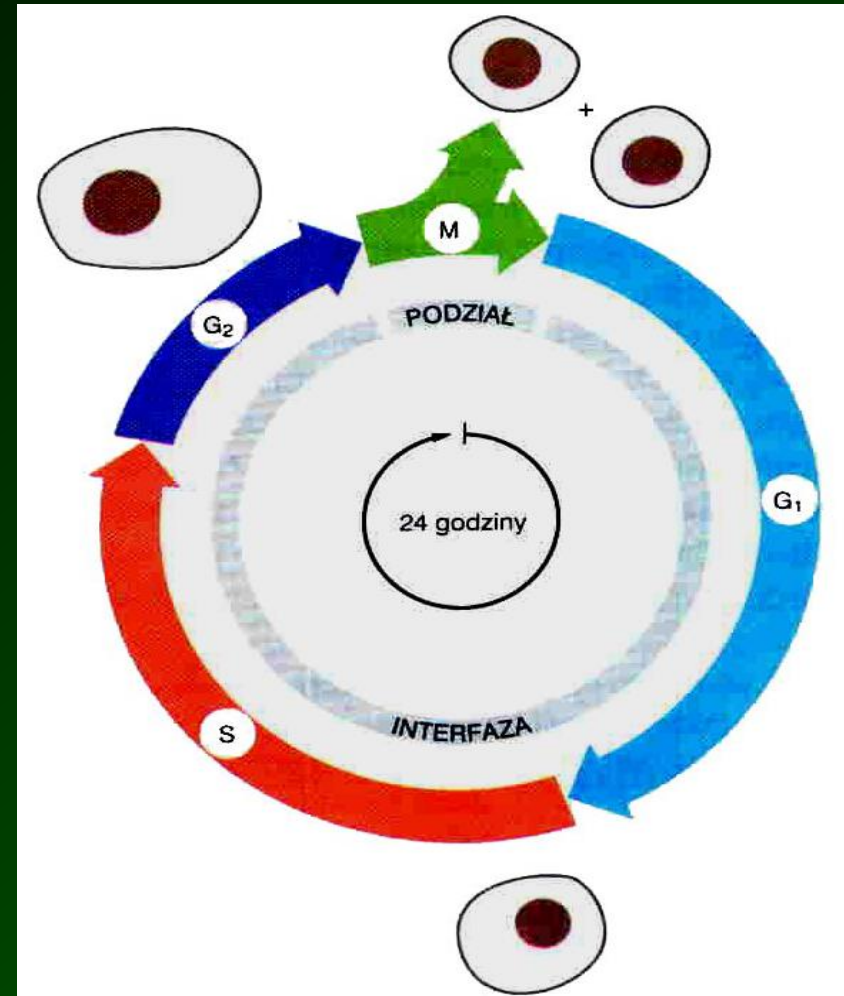
Standardowy cykl komórkowy

Podziały bruzdkowania komórki jajowej po zapłodnieniu

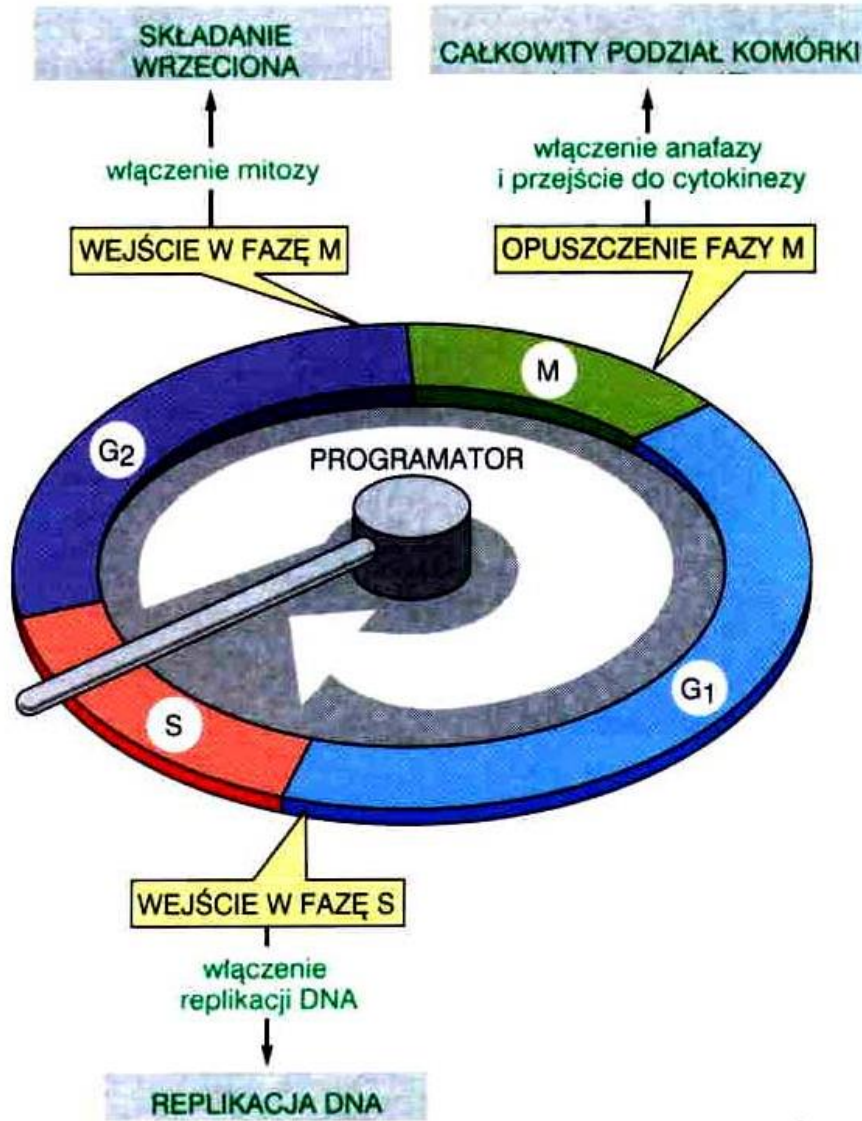
Cykl komórkowy

Układ kontroli cyklu komórkowego (biochemiczne przełączniki)

- odpowiada na sygnały z wnętrza:
kontrola replikacji DNA przed
rozdzieleniem podwojonych
chromosomów
- odpowiada na sygnały z otoczenia
uruchamia lub blokuje podziały

Centralny układ kontroli cyklu komórkowego

Możliwość zatrzymania cyklu w punktach kontrolnych (*checkpoints*):

G₁:

- czy DNA nieuszkodzone;
  - czy środowisko odpowiednie
- przejście komórki w G₀

G₂:

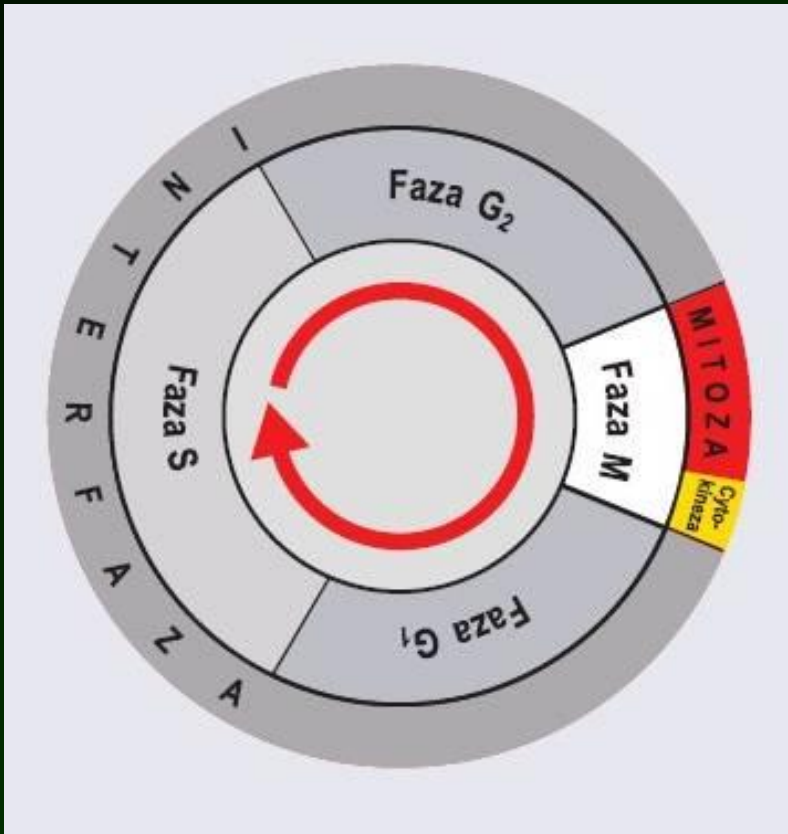
- czy cały DNA zreplikowany;

Układ kontroli cyklu komórkowego przez cyklicznie aktywowane kinazy białkowe (zależne od cyklin)

Cykl komórkowy – faza M

Cel:

- precyzyjne rozdzielanie zreplikowanych chromosomów
- rozdzielanie innych składników komórki

Faza M

dynamiczna sekwencja zdarzeń

- 6 etapów:

5 faz: profaza

prometafaza

metafaza

anafaza

telofaza

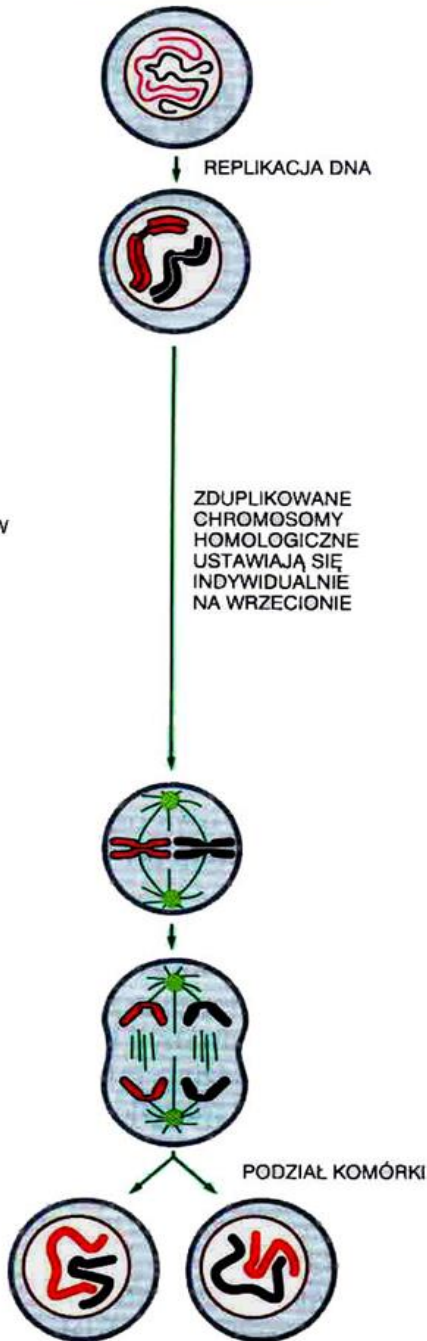
Podział komórki – faza M

- kariokineza (mitoza)
- podzielenie cytoplazmy (cytokineza)

Kinaza fazy M (M-Cdk) rozpoczyna podział;
inaktywacja M-Cdk – koniec fazy M;

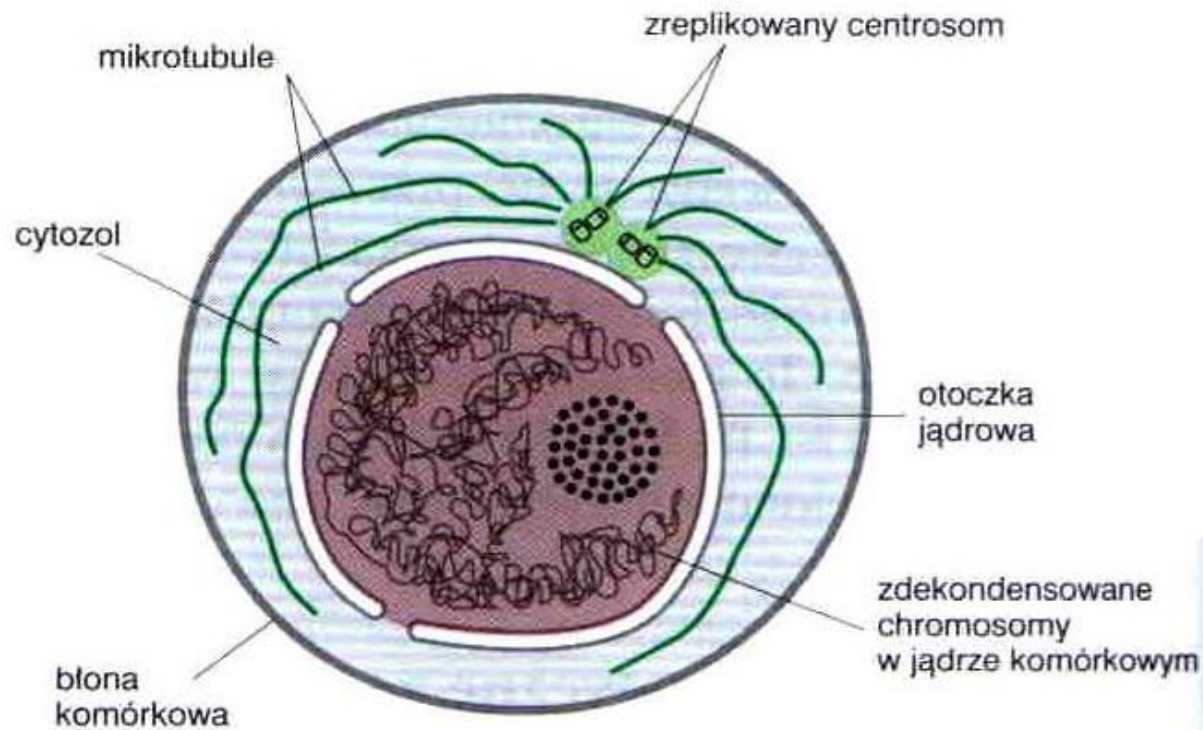
Cel:

- precyzyjne rozdzielanie zreplikowanych chromosomów
- rozdzielanie innych składników komórki

Przygotowanie do podziału - interfaza

INTERFAZA

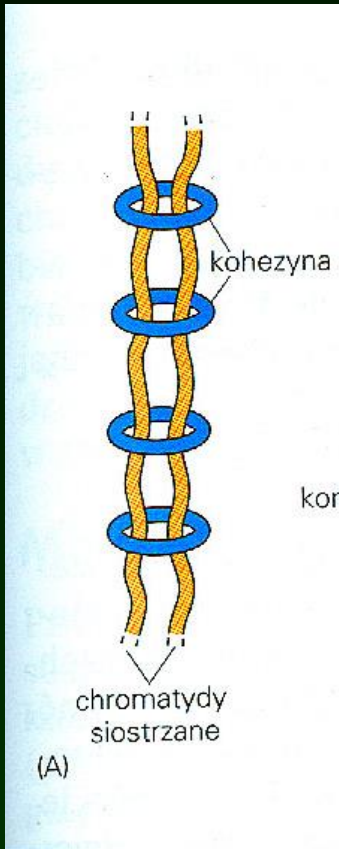
W czasie interfazy komórka powiększa swoje rozmiary.
DNA w chromosomach i centrosom zostają zreplikowane.

Interfaza

- podwojenie chromosomów (replikacja DNA- faza S)

chromatyd siostrzane

Połączone przez kohezyny

kohezyny

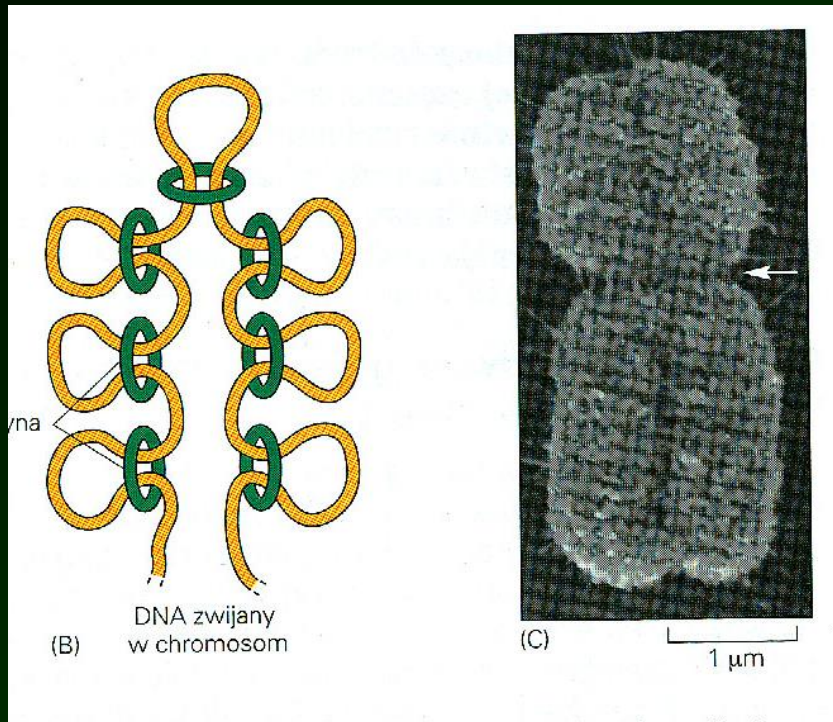
- odpowiadają za kohezję (przyleganie) chromatyd siostrzanych
- ewolucyjnie konserwatywne
- kompleksy czterech białek (SMC -*Structural Maintenance of Chromosomes*)
- model pierścienia

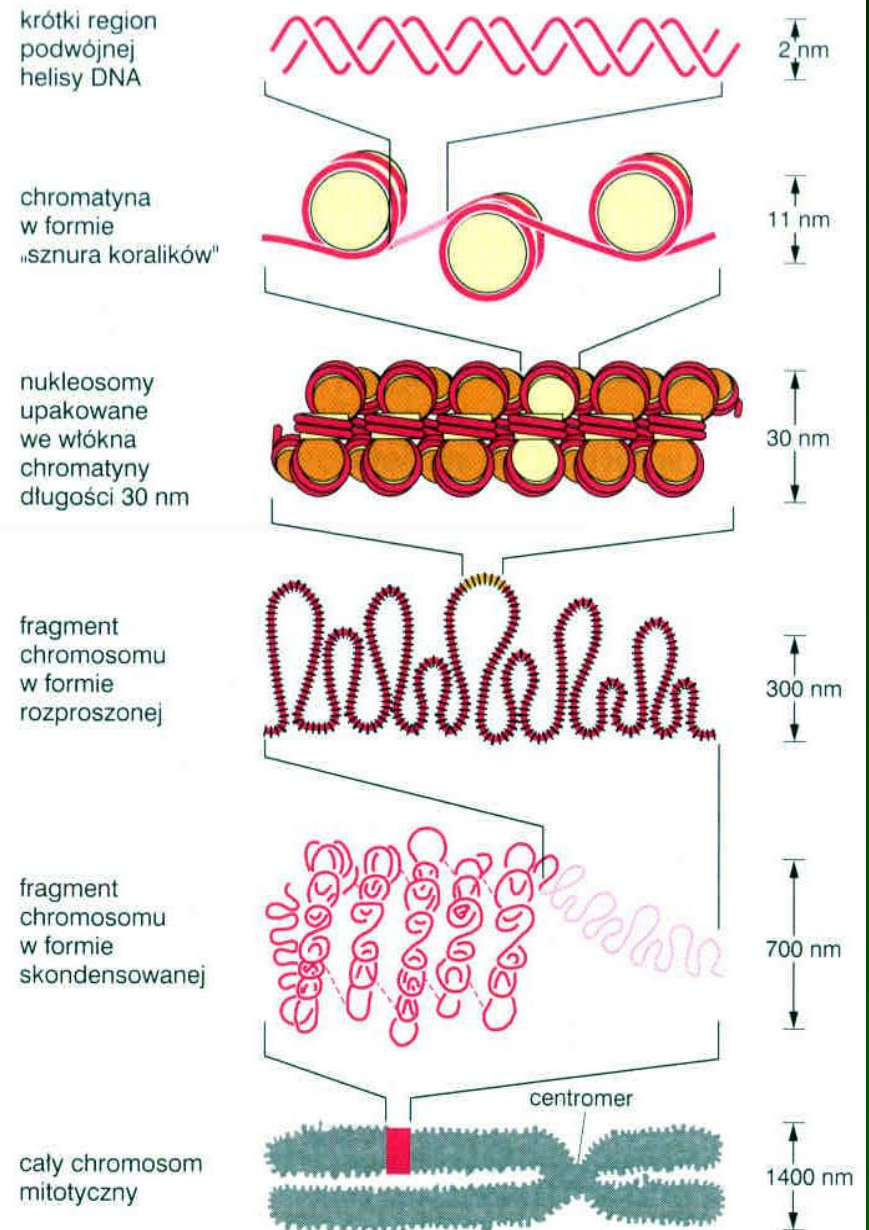
Interfaza

- kondensacja chromosomów

Kondensyny – kompleksy białkowe
(montaż –M-Cdk – fosforylacja kondensyn)

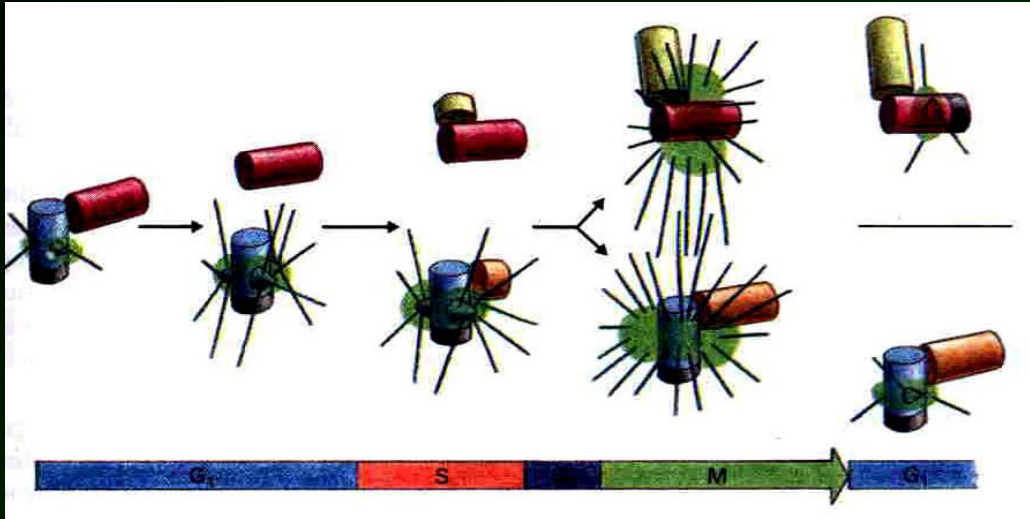

upakowanie DNA: 10 000 – 50 000x

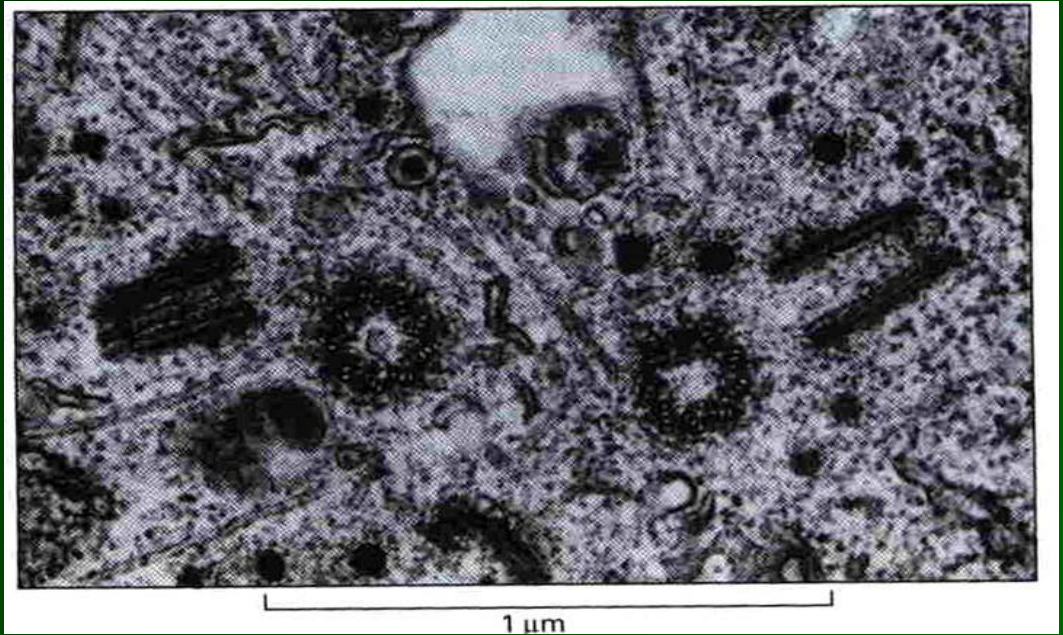
WYNIK KOŃCOWY: NA SKUTEK UPAKOWANIA CZĄSTECZKI DNA W CHROMOSOM MITOTYCZNY JEJ DŁUGOŚĆ SKRACA SIĘ 50 000 RAZY

interfaza – cykl centrosomowy

- rozpoczęcia na początku fazy S
- duplikacja
- rozdział centrosomów na początku fazy M (2 astrosfery)

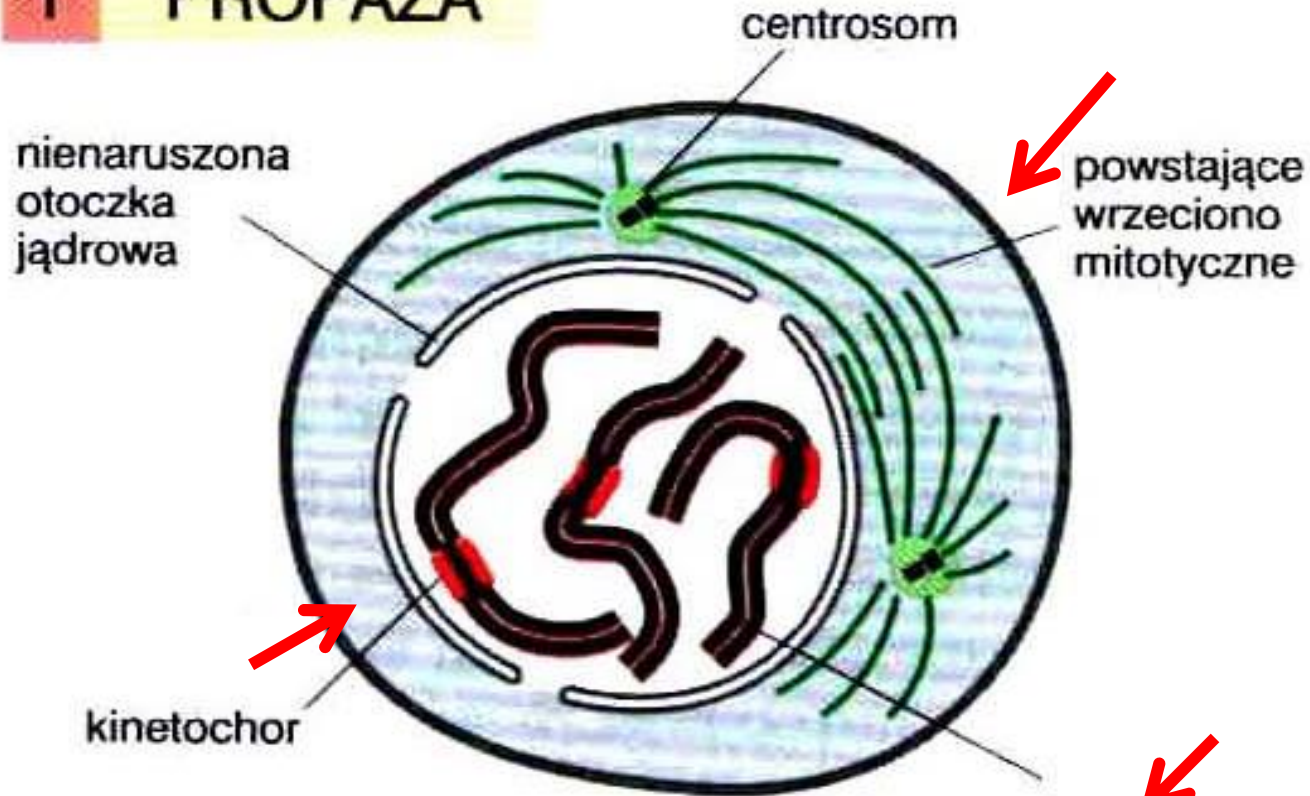
Centrosom – podwojenie
(amorficzna macierz + setki
pierścieni γ -tubulinowych)

Cykl komórkowy – faza M

1

PROFAZA

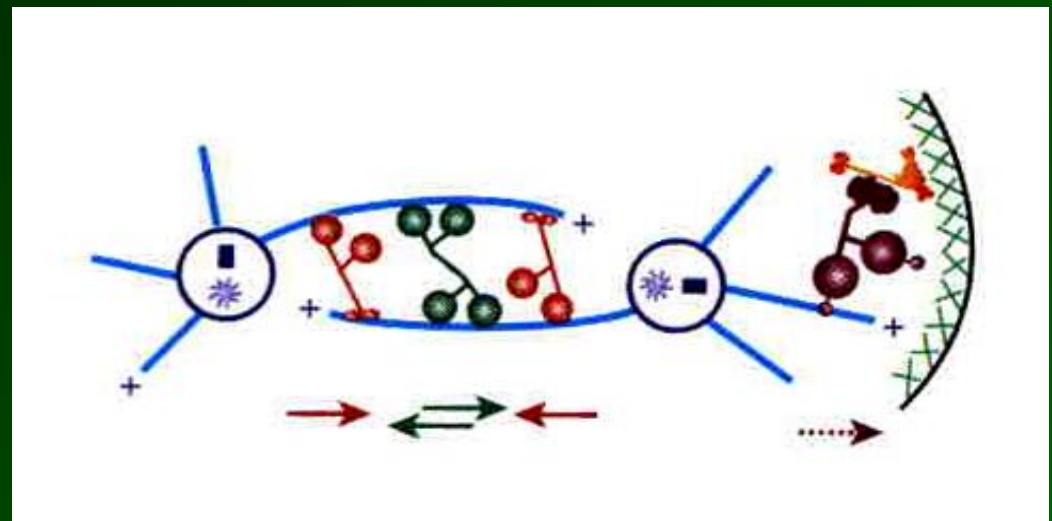
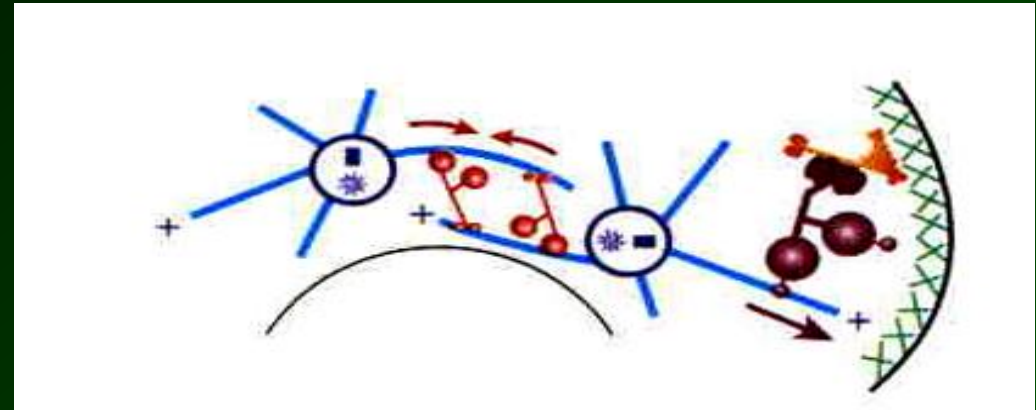
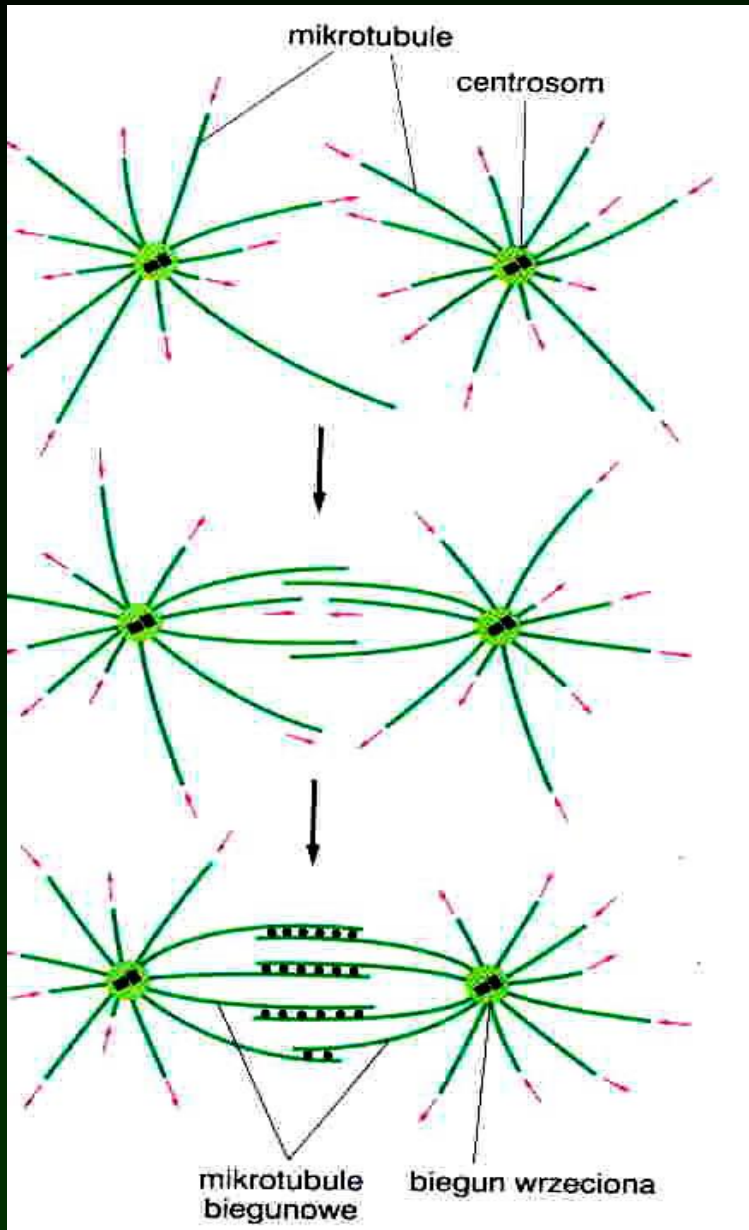

kondensujący chromosom z dwiema chromatydami połączonymi ze sobą na całej długości

powstawanie wrzeciona

- depolimeryzacja mt cytoplazmat. interfazowych
- powstawanie licznych mt wrzeciona

(dynamiczna niestabilność mt ;
fosforylacja białek MAP; katastrofiny)

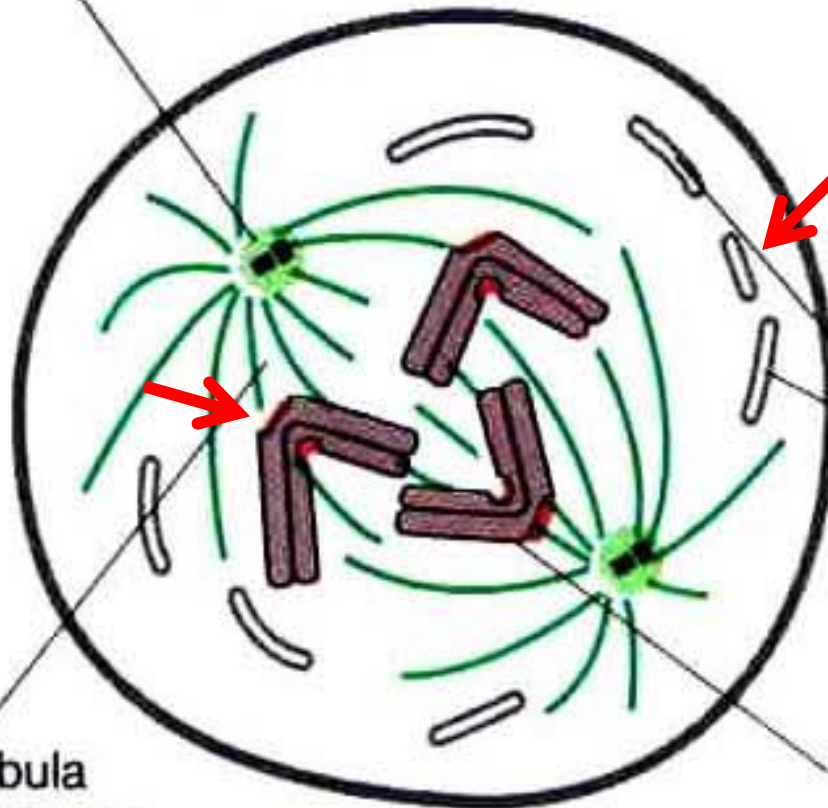

Cykl komórkowy

2

PROMETAFAZA

biegun wrzeciona

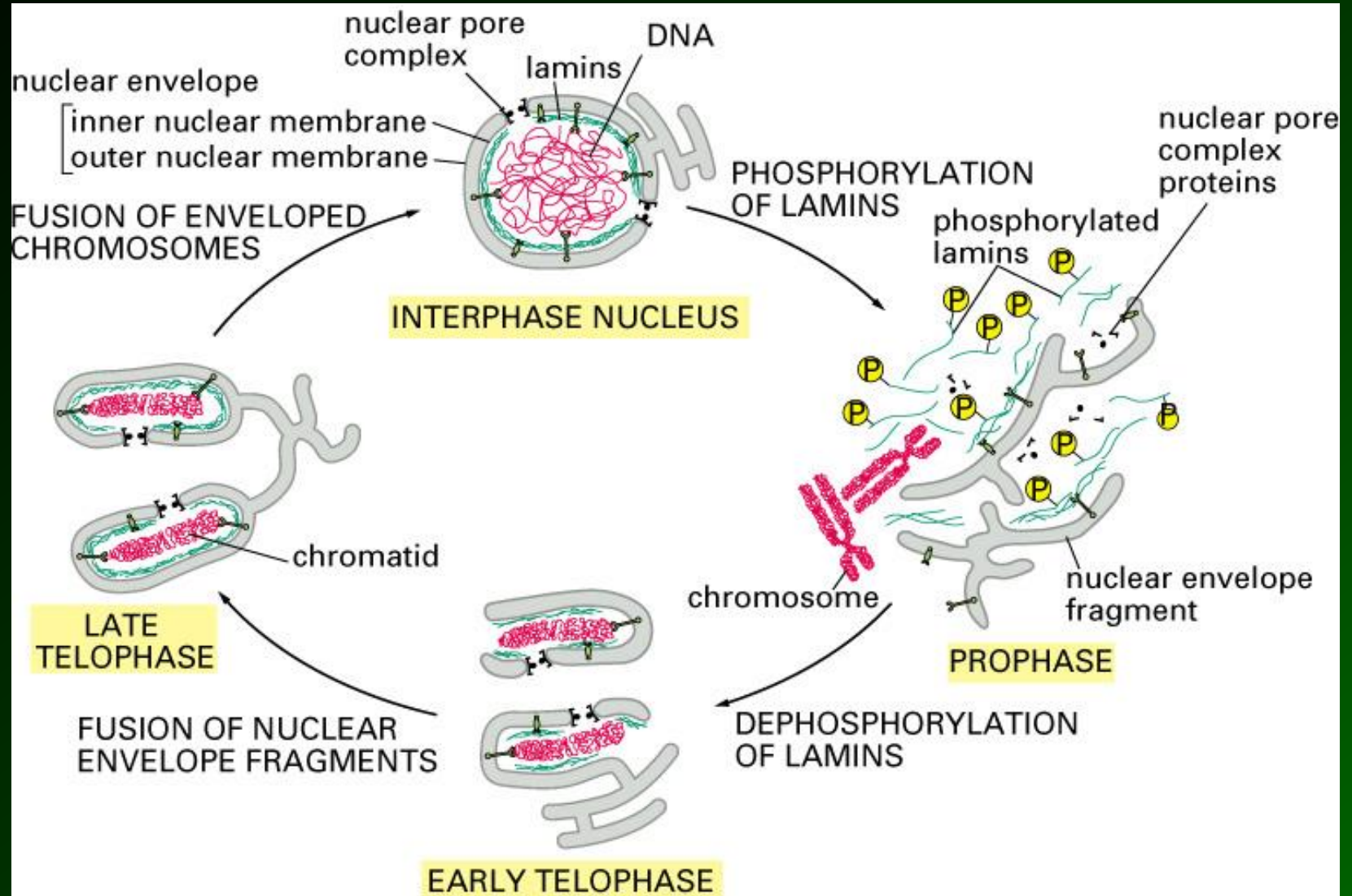

fragmenty otoczki jądrowej

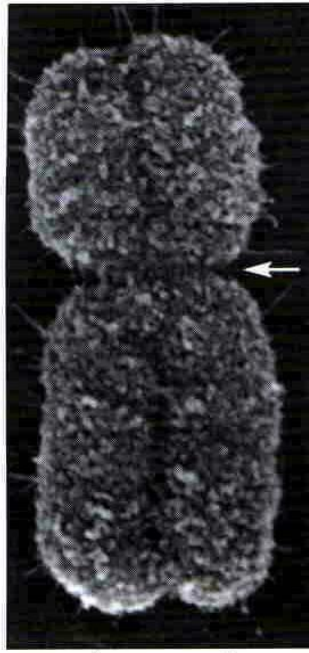
mikrotubula kinetochorowa

aktywnie poruszające się chromosomy

Cykl komórkowy

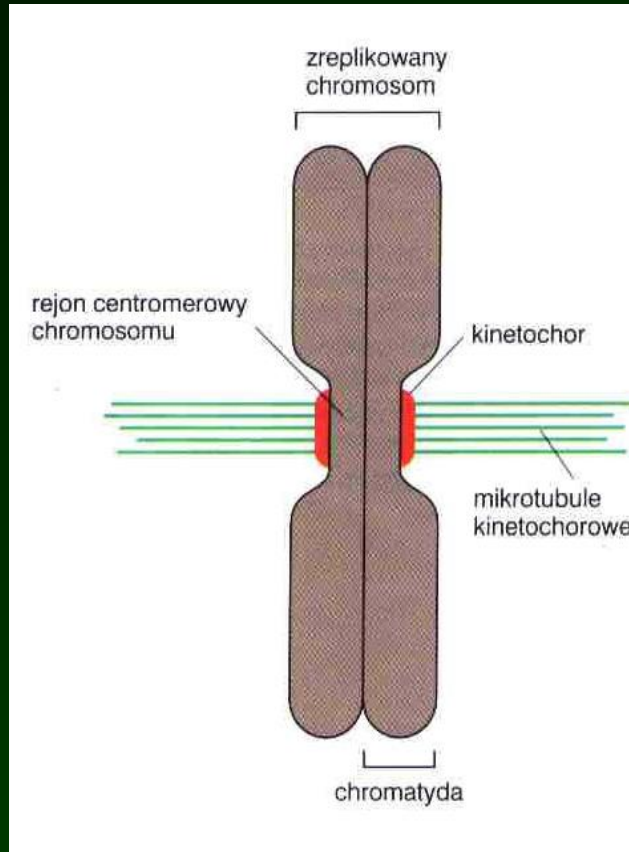
prometafaza

centromer

1 μm

Zreplikowany chromosom mitotyczny.
(zdjęcie ze skaningowego mikroskopu elektronowego)

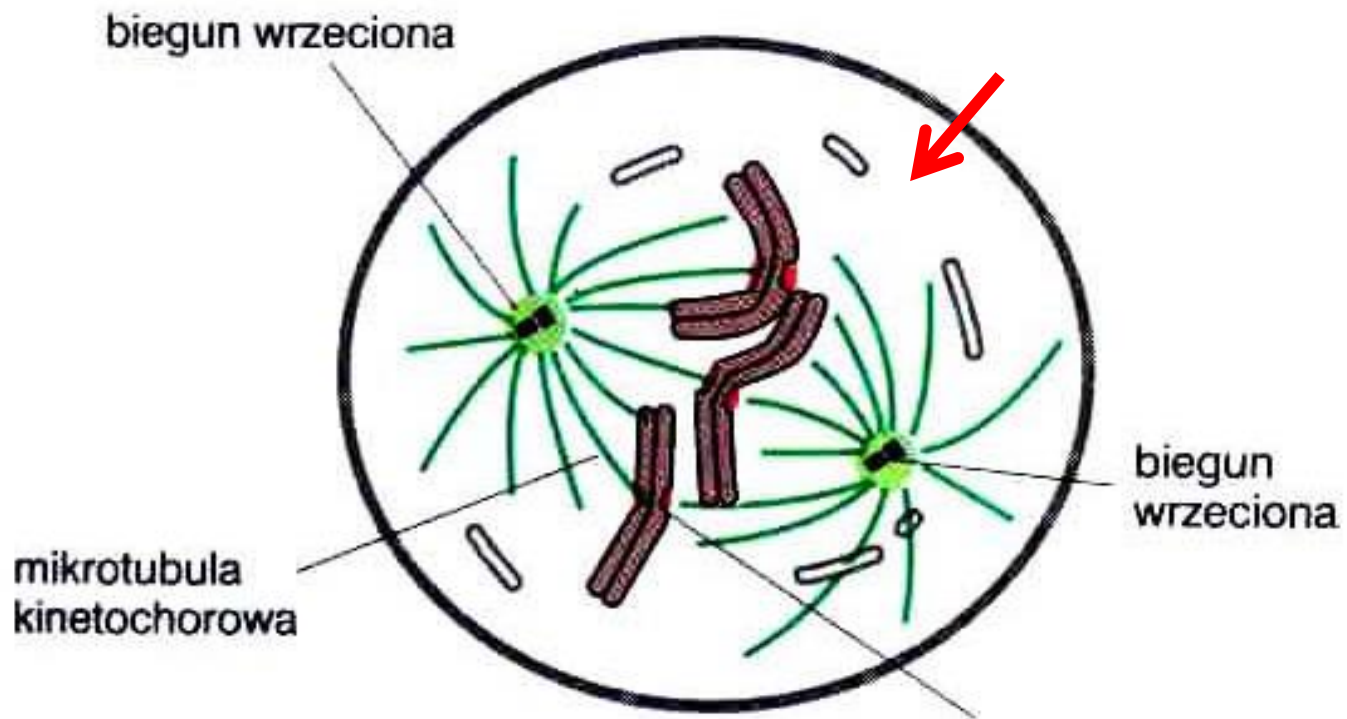
20-40 mt

Kinetochory przyczepiają chromosomy do wrzeciona mitotycznego (konieczna centromerowa sekwencja DNA)

Cykl komórkowy

3

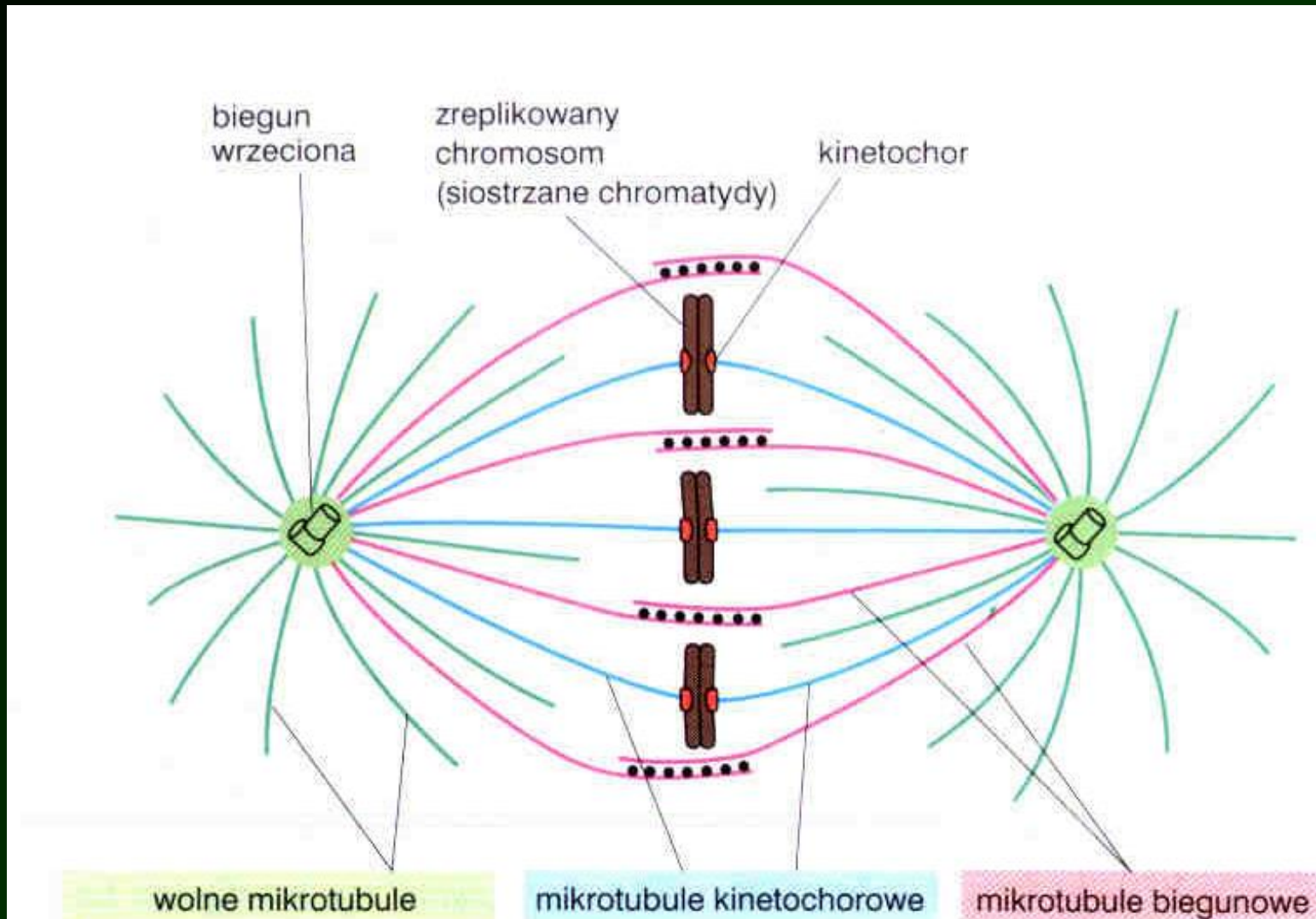
METAFAZA

kinetochory wszystkich chromosomów
w płaszczyźnie środkowej pomiędzy
dwoma biegunami wrzeciona

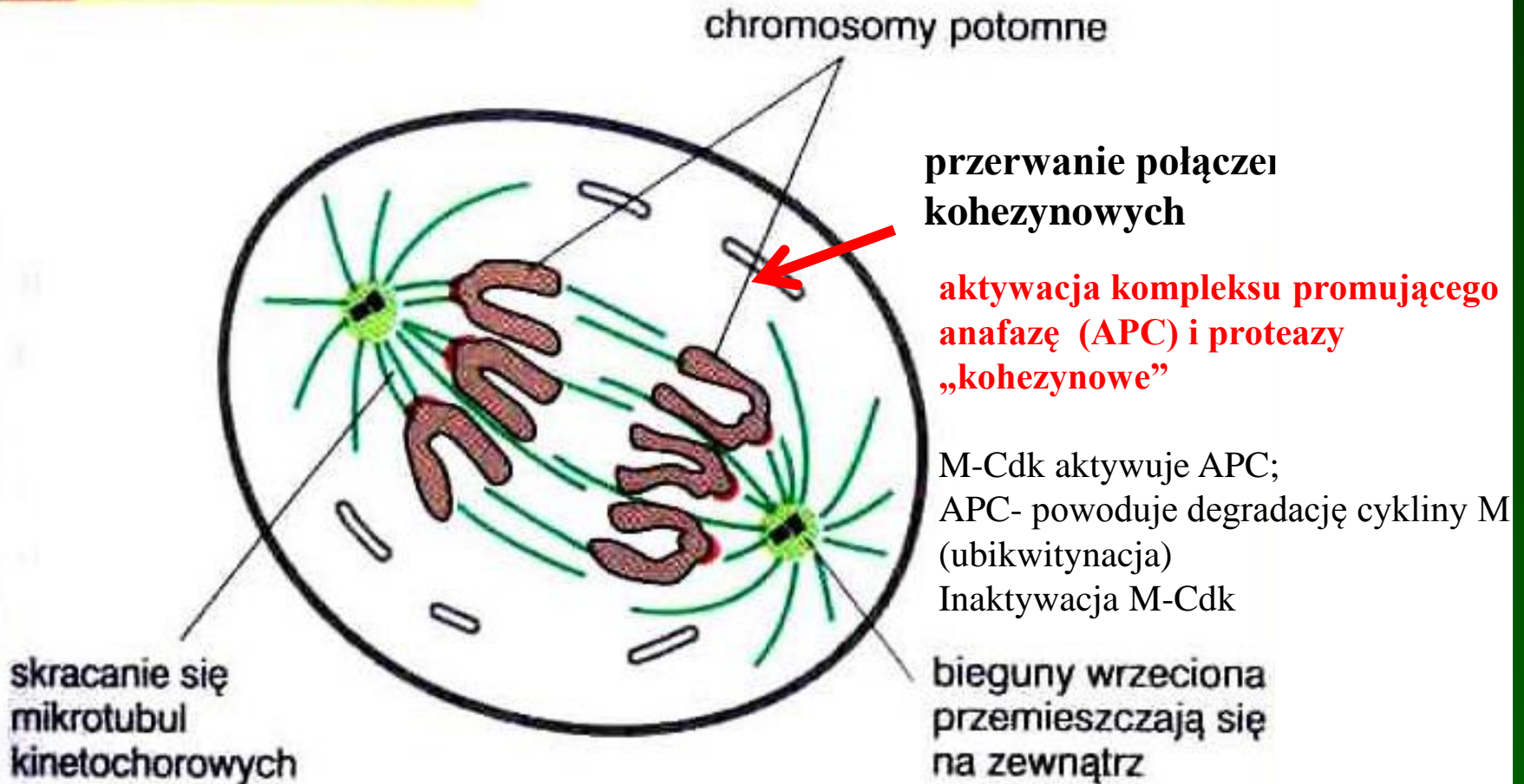
Cykl komórkowy

Chromosomy przytrzymywane pod znacznym naprężeniem

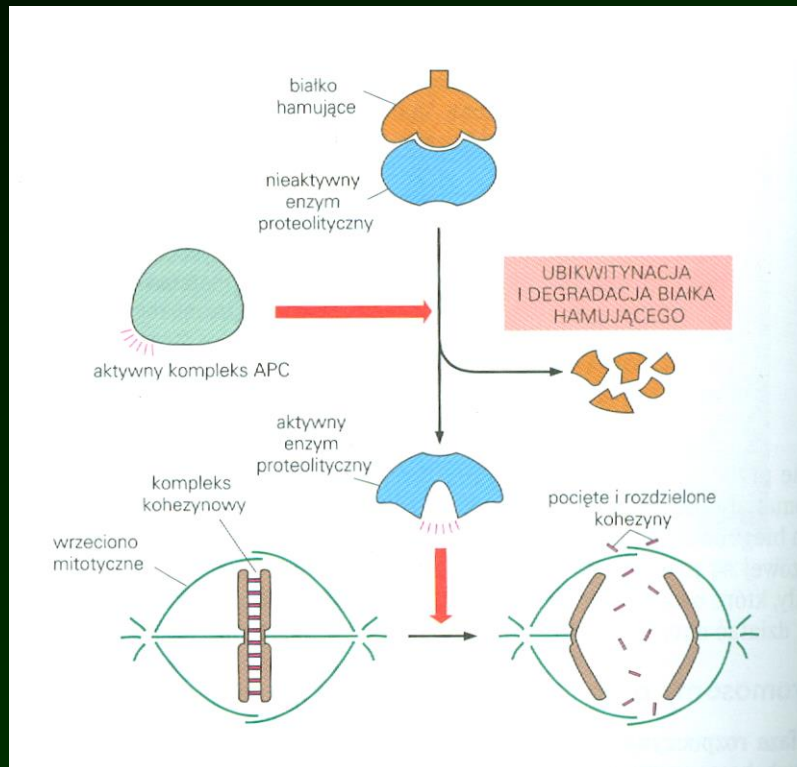
Cykl komórkowy

4 ANAFAZA

anafaza

Aktywacja kompleksu promującego anafazę (APC) przez M-Cdk i rozkład kohezyn

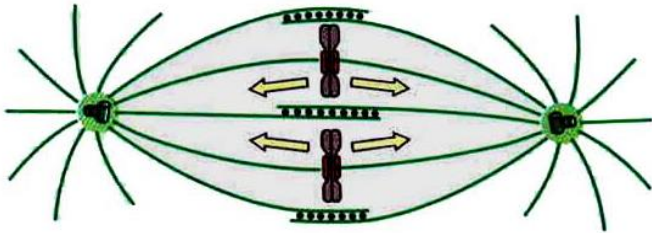
- M-Cdk aktywuje APC;
- APC- powoduje degradację cykliny M (ubikwitynacja)
- Inaktywacja M-Cdk

Cykl komórkowy

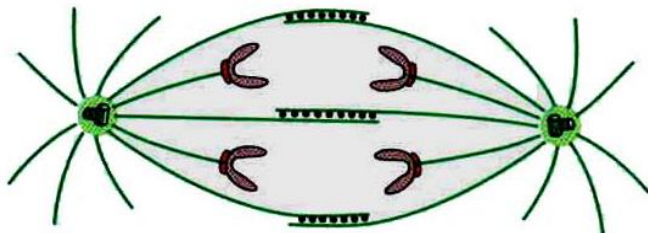
anafaza

ANAFAZA A

CHROMOSOMY SĄ ODCIĄGANE
W KIERUNKU BIEGUNÓW

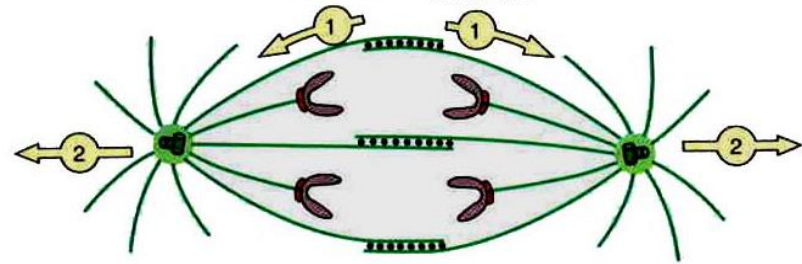

skracanie mikrotubul
kinetochorowych;
siły generowane przy kinetochorach
przesuwają potomne chromosomy
w kierunku odpowiednich
biegunów wrzeciona

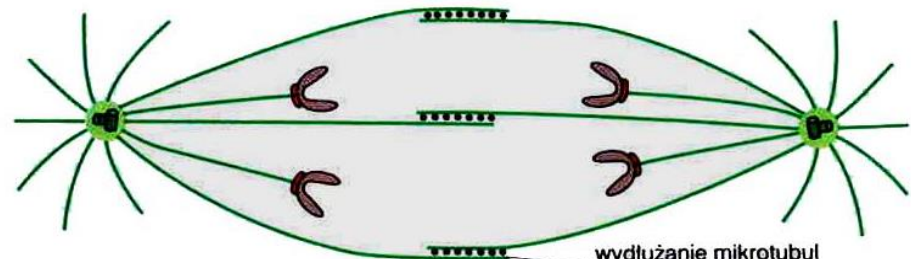

ANAFAZA B

BIEGUNY ODDALAJĄ SIĘ
OD SIEBIE

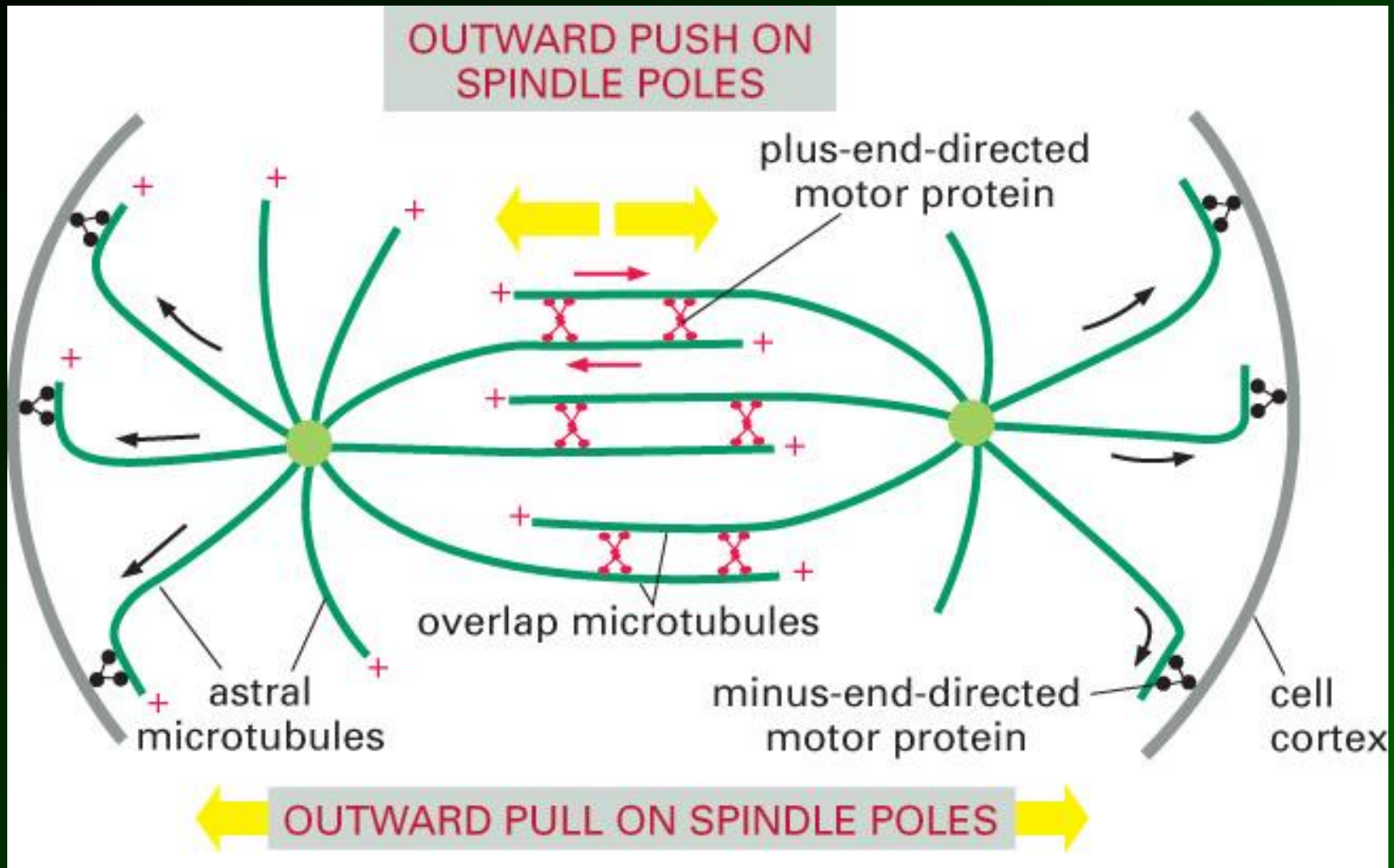
siła ślizgania (1) generowana
między mikrotubulami biegunowymi
odpycha je od siebie; siła ciągnąca (2)
działając bezpośrednio na bieguny
oddala je od siebie

wydlużanie mikrotubul
na końcu plus
mikrotubul biegunowych

1 $\mu\text{m}/\text{min}$

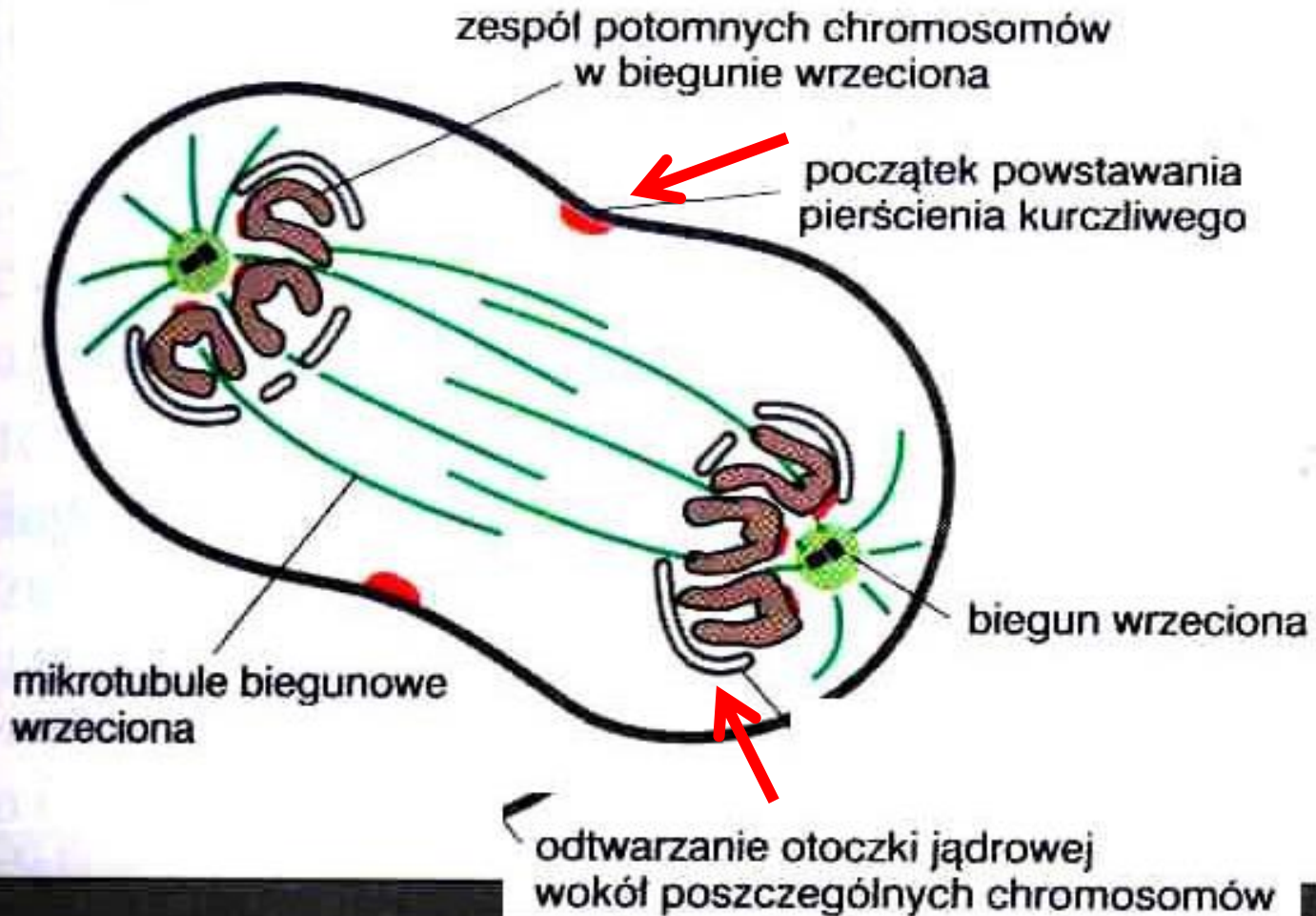
Anafaza B

Cykl komórkowy

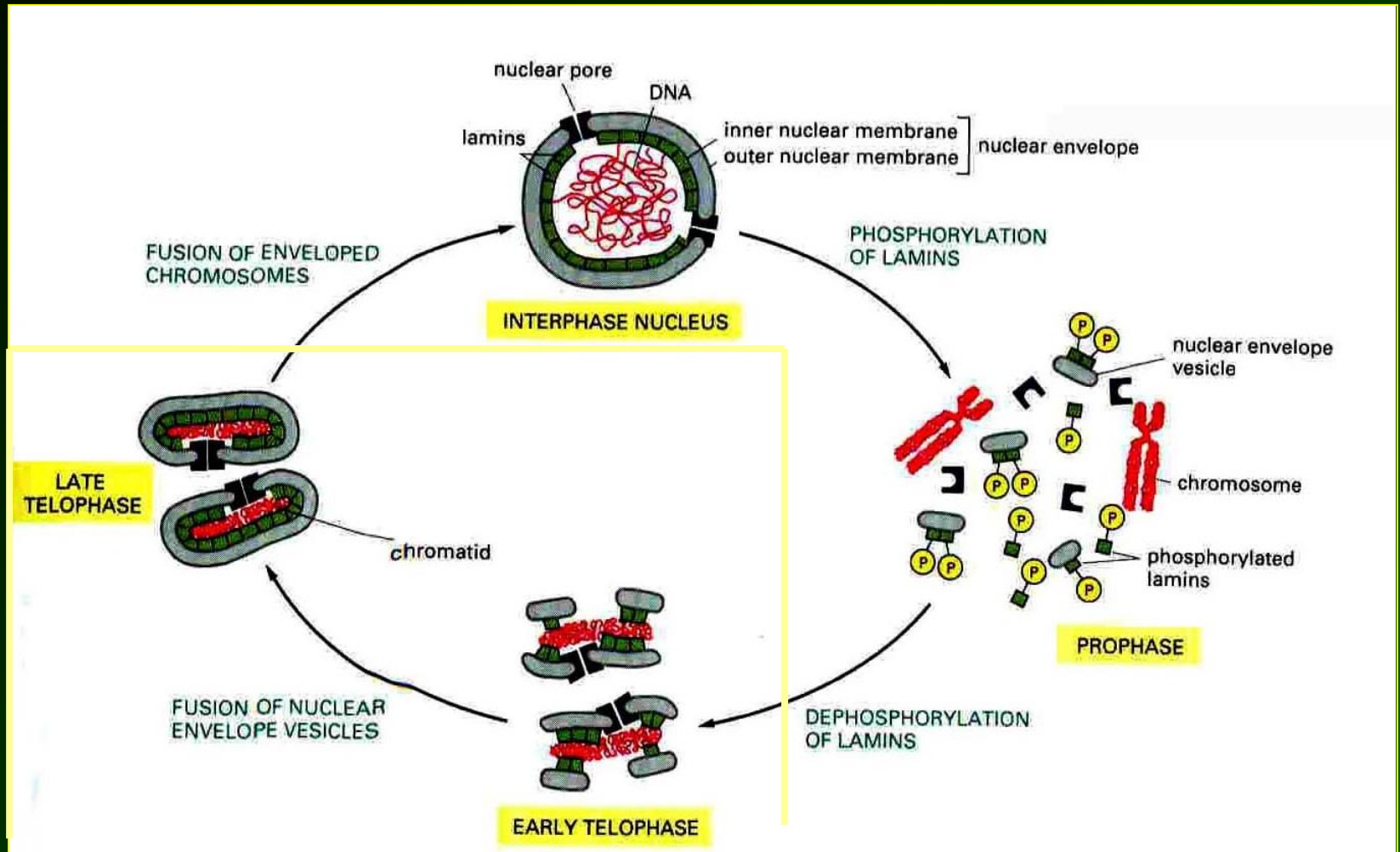
5

TELOFAZA

Cykl komórkowy

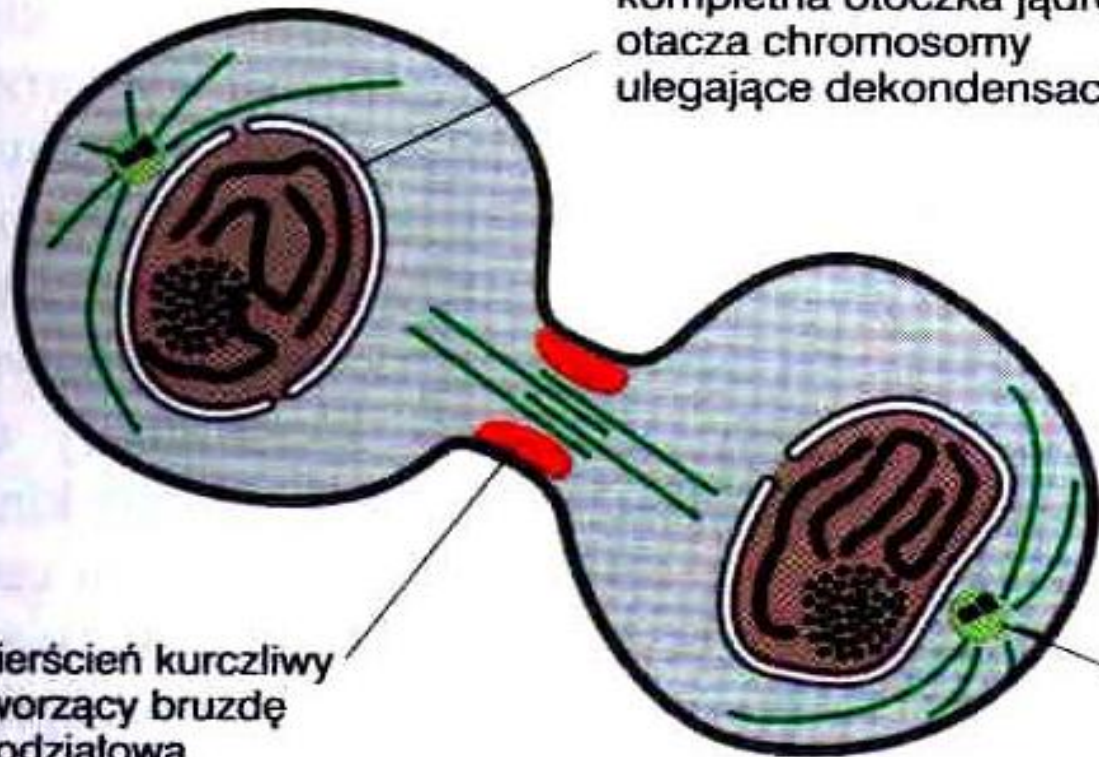
telofaza

Cykl komórkowy

6

CYTOKINEZA

kompletna otoczka jądrowa
otacza chromosomy
ulegające dekondensacji

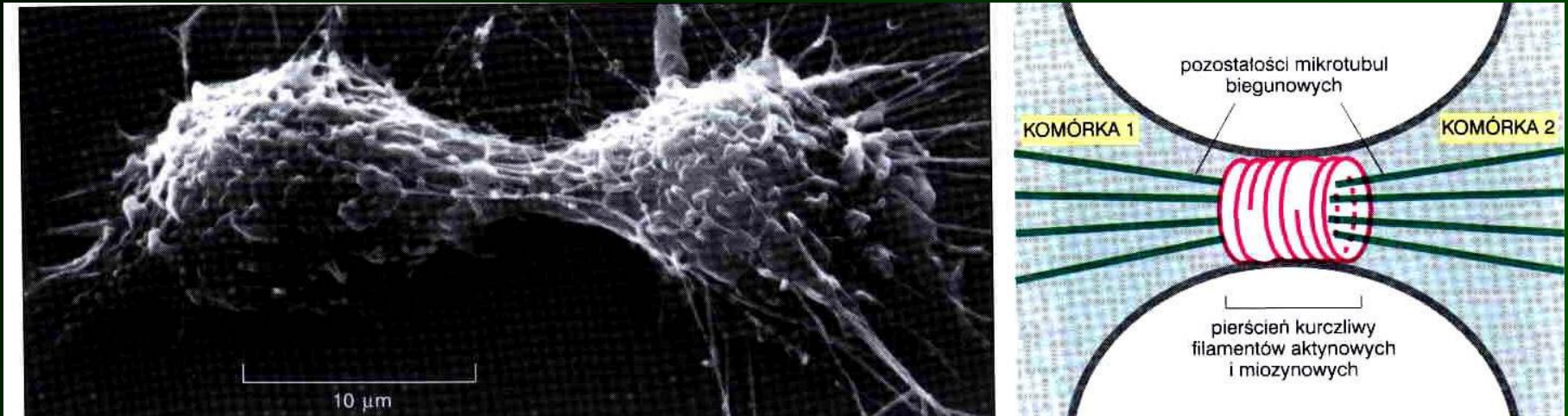
pierścień kurczliwy
tworzący bruzdę
podziałową

- odtworzenie interfazowych mikrotubuli
odchodzących promieniście od centralnie
położonego centrosomu

Cykl komórkowy

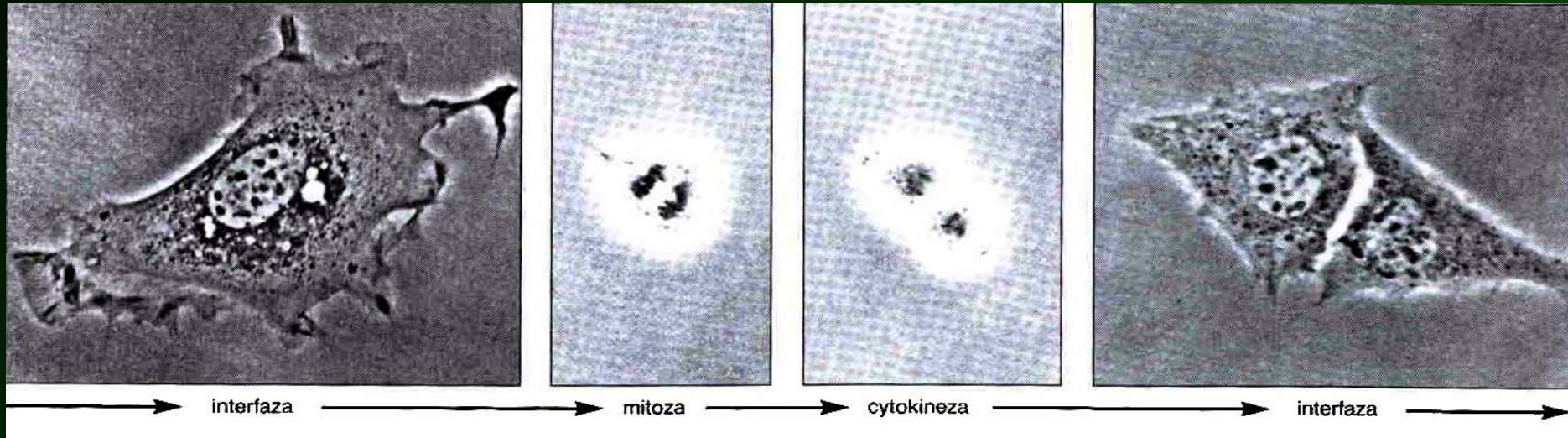
Cytokineza w komórkach zwierząt

- położenie wrzeciona podziałowego- powstawanie bruzdy
- rozpad wrzeciona i powstawanie bruzdy (Mt astralne)

Cykl komórkowy

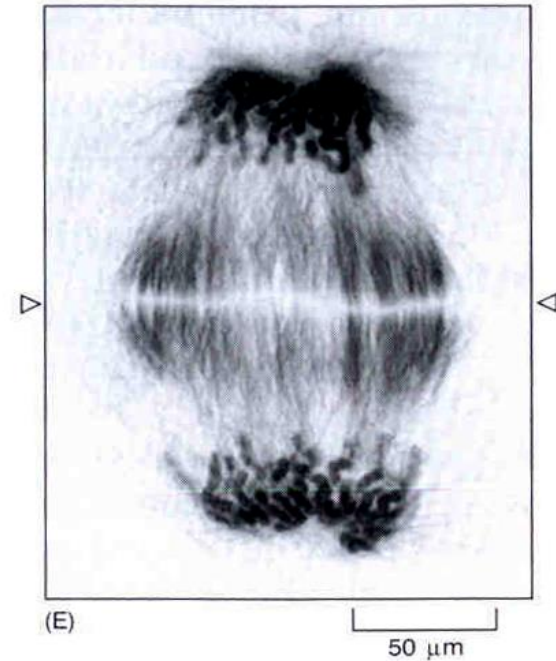
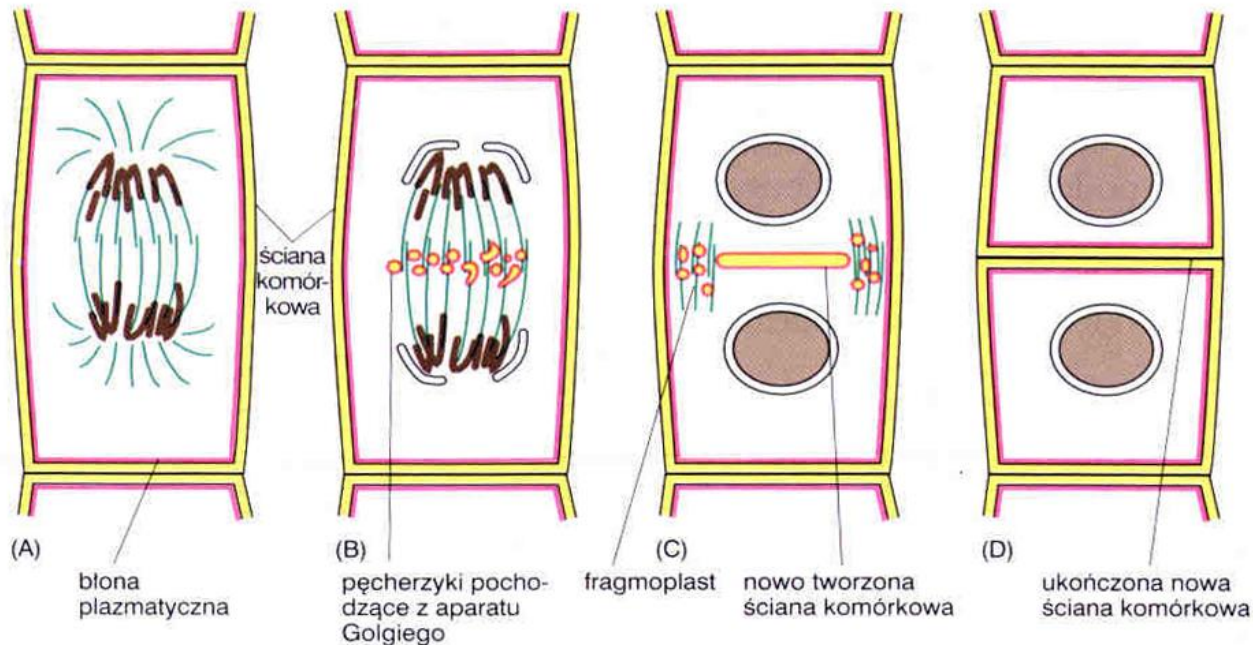
podział fibroblasty

Film podział k.z.

Cytokineza w komórce roślinnej

Budowanie nowej ściany wewnątrz komórki

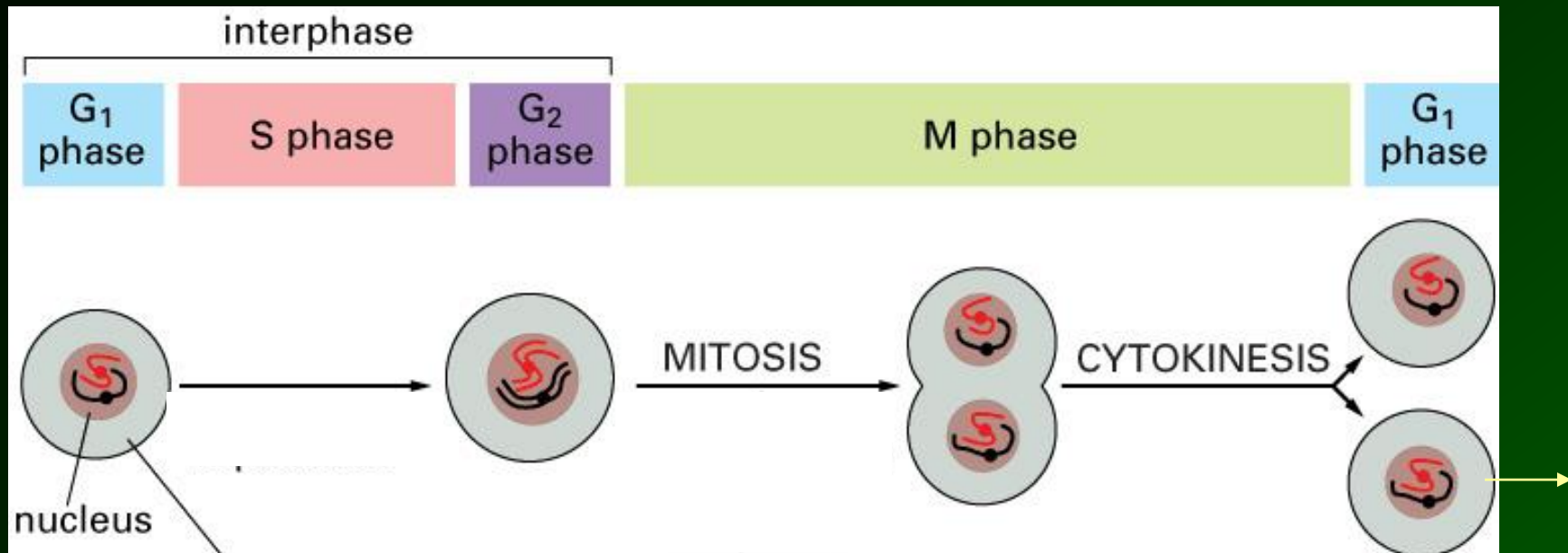
-płytką podziałową

pierścień równikowy-część wrzeciona podziałowego + nowe Mt i FA

fragmoplast (pęcherzyki z celulozą i pektyną)

pierwotna ściana komórkowa

Cykl komórkowy

G₀

Zróżnicowanie
komórki

szlak płciowy

mejoza

gamety

Cykl komórkowy

mejoza

